

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI PASTORALE*

Sfântul Anastasie Sinaitul

Introducere

Între genurile literare de un real succes în literatura patristică, *întrebările și răspunsurile* (ἑρωταποκρίσεις) ocupă un loc special. La întrebări scurte și precise, răspunsurile pline de discernământ ale unor autori precum Sfinții Vasile cel Mare, Varsanufie și Ioan, Maxim Mărturisitorul, Anastasie Sinaitul și ale altora au făcut carieră în spiritualitatea răsăriteană. Unele astfel de texte, prin autoritatea câștigată, au intrat chiar în corpusul canonic al Bisericii Ortodoxe, cum este cazul Sfântului Timotei al Alexandriei sau al Patriarhilor Constantinopolului Nichifor și Nicolae al III-lea.

Întrebările și răspunsurile Sfântului Anastasie Sinaitul, deși au circulat în diferite versiuni manuscrise, amestecate sau confundate uneori cu foarte popularele *Răspunsuri* pseudo-atanasiene¹, au suportat mai întâi o ediție a lui J. Gretser în 1617², reluată ca atare în volumul 89 al *Patrologiei grecești* a lui J.-P. Migne³. Această primă ediție cuprindea 154 de întrebări și răspunsuri, nu toate autentice. Călea spre ediția critică definitivă a acestei lucrări patristice esențiale a fost deschisă de celebrul patrolog francez Marcel Richard (1907-1976). Într-un articol capital din 1969⁴, el conjecturează precis, pe baza analizei a două dintre cele mai vechi manuscrise, că în versiunea originală, colecția Sfântului Anastasie conținea 103 *întrebări*

---

* Ediție realizată în cadrul *Departamentului de valorizare a tezaurului patristic* al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, volum în curs de apariție la Editura Doxologia.

¹ Pseudo-Atanasie cel Mare, *Quaestiones ad Antiochum ducem*, PG 28, 597-700.

² J. Gretser, *Sancti Anastasii Sinaitae, Patriarchae Antiocheni Quaestiones et responsiones de variis argumentis CLIV, nunc primum graece et latine cum insigni auctario publicatae*, Ingolstadt, 1617.

³ PG 89, 311-824.

⁴ M. Richard, „Les véritables 'Questions et Réponses' d'Anastase le Sinaïte”, *Bulletin de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*, 15, 1967-1968, pp. 39-56 [re-luat în M. Richard, *Opera minora*, Turnhout, 1977, vol. III, art. 90].

și răspunsuri, pe care, de altfel, le-a și aranjat în ordinea în care vor apărea mai târziu în ediția critică. Dispariția prematură a lui Richard a făcut ca publicarea ediției critice să nu poată fi făcută decât 30 de ani mai târziu. Cel care a preluat șantierul lui Richard al textelor anastasiene a fost patrologul iezuit Joseph Munitiz SJ (n. 1931), remarcat la acea vreme prin ediția critică exemplară a *Tezaurului* cuviosului Teognost din secolul al XIII-lea. Ulterior a editat critic și *Autobiografia* lui Nichifor Vlemmydes.

Superba ediție critică a *Întrebărilor* anastasiene a fost publicată în seria greacă a prestigioasei colecții *Corpus Christianorum*⁵ și cuprinde în final cele 103 răspunsuri autentice și ca *appendix* alte 29 de variante neautentice, foarte legate însă de stilul de gândire al autorului sinait.

Anunțând prin aceasta viitoarea ediție românească a *Întrebărilor și răspunsurilor* Sfântului Anastasie Sinaitul, în colecția *Viața în Hristos, Pagini de Filocalie*, publicăm în materialul de față, în traducerea Laurei Enache, un extras cuprinzând scurte răspunsuri de natură pastorală.

Pr. Dragoș Bahrim

***

Întrebarea 10

Oare este cu puțință ca cineva numai pentru o singură faptă bună să primească iertare de păcate⁶?

Da. Căci și desfrânata Raav, prin primirea iscoadelor⁷, s-a mântuit, și tâlharul pe cruce prin credință⁸, și femeia cea păcătoasă prin plâns⁹.

⁵ *Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις περὶ διαφορῶν κεφαλαίων γενόμεναι ἐκ διαφορῶν προσώπων*, în M. Richard, J. Munitiz, *Anastasioi Sinaitae, Quaestiones et responsiones*, CCSG 59, Brepols, Turnhout, 2006. Pe baza ediției critice, Munitiz a publicat și o traducere engleză a lucrării: Anastasios of Sinai, *Questions and Answers*, CCT 7, Brepols, Turnhout, 2011.

⁶ O întrebare asemănătoare se găsește în pseudo-Atanasie, *QQ ad Antiochum ducent*, 77, PG 28, 645BC: *Ce poruncă ne asigură iertarea tuturor păcatelor?* Iar răspunsul este dat după Lc. 6, 37: *Nu judecați și nu veți fi judecați*. Tot aici, la întrebarea 90, PG 28, 656A, smerenia este definită ca nejudicare a celorlalți. Vezi și *Qu.Resp.* 18 (Appendix), CCSG 59, pp. 203-204, a Sfântului Anastasie. Cf. și Sf. Maxim Mărturisitorul, *Quaestiones et dubia* 189, CCSG 10, p. 130 [VHPF 1, pp. 223-226].

⁷ Cf. Ios. 2 și 6, 25.

⁸ Cf. Lc. 23, 40-43.

⁹ Cf. Lc. 7, 37-50.

Întrebarea 11

Dacă un om va face un păcat și va face unele plăți ca prin acestea să i se ierte lui, și dacă după plăți iarăși va păcătuși, oare va pierde plata pe care a făcut-o?

Este păcat care anulează faptele bune și este păcat care nu le anulează. Așadar, căutați și la mărimea păcatului, și la mărimea faptei bune. Cu toate acestea, dacă nu se va depărta de păcat, ci va muri în el, lucrul este greu de iertat¹⁰. Totuși, asemenea judecăți numai Unul Dumnezeu le știe.

Întrebarea 12

De la ce vârstă sunt judecate de Dumnezeu păcatele oamenilor?

Multe și felurite sunt și în privința aceasta judecățile lui Dumnezeu, căci fiecare om este judecat în raport cu cunoștința și cu puterea de judecată, unii de la vârsta de doisprezece ani, alții și mai mari¹¹.

Întrebarea 13

Pentru care pricină, deși osânda hulei ereticilor este mai mare decât cea a desfrânării, în cazul în care amândoi se întorc la pocăință, Biserica îl primește de îndată pe eretic la împărtășire, dar pe desfrânat îl desparte de Împărtășanie o vreme¹²?

¹⁰ Cf. Sf. Anastasie Sinaitul, *Narrationes*, II, 25, ed. A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 256-257, *VHPF* 3, pp. 129-130.

¹¹ Cf. Canonul 18 al Sf. Timotei al Alexandriei, care vorbește de 10 ani și chiar mai în vârstă: Timotheus Alexandrinus, *Responsio canonica* 18 în P.-P. Joannou, *Fonti. II. Les canons des Pères Grecs*, Rome, 1963, p. 252; *PG* 33, 1308B. Vezi și Sf. Maxim Mărturisitorul, *Quaestiones et dubia* 154, *CCSG* 10, p. 108 [*VHPF* 1, p. 200], care spune că la vârsta de 14 ani ar apărea pornirile pătimașe: „pruncii sunt cu totul lipsiți de orice mișcare pătimașă, dar când ajung la vârsta de paisprezece ani, atunci de îndată mișcarea pătimașă începe să se ridice în ei”.

¹² Răspunsul la această întrebare completează răspunsul la o întrebare asemănătoare, întâlnită la predecesorul său, Sfântul Ioan Scărarul, *Scala Paradisi*, 15, 43, *PG* 88, 889B [*FR* 9, 2002, pp. 225-226], fără un răspuns precis: „Un bărbat cunoscător mi-a pus o întrebare înfricoșătoare: *Care este, afară de omor și de tăgăduire, păcatul cel mai greu dintre toate?* A zis el. Iar eu am spus că a cădea în erezie. *Și de ce*, a zis acela, *Biserica Universală, primind pe eretici după anatematizarea sinceră a ereziei lor, îi învrednicește de împărtășirea de Taine, dar pe cel ce a curvit, primindu-l după ce s-a mărturisit și a încetat să păcătuiască, canoanele apostolice poruncesc să-l țină departe de Preacuratele Taine mai mulți ani?* Și eu, înspăimântându-mă de neputința de a răspunde, taina a rămas nedezlegată”. A se vedea și scoliile aflate la nota 442 din ediția românească citată a *Scării*.

Fiindcă păcatul desfrânatului este de voie, dar al ereticului este din ignoranță. Prin urmare, aceasta se face pentru ca și pe eretici să îi facă mai plini de râvnă și să se întoarcă la pocăință, iar pe desfrânați mai zăbavnici în săvârșirea păcatului.

Întrebarea 14

Pentru ce atunci când ereticii se întorc/convertesc în Biserica sobornicească (ἐκκλησίᾳ τῆ καθολικῆ) nu îi botezăm din nou?

Dacă s-ar întâmpla aceasta, omul nu s-ar mai întoarce de îndată din erezie, fiindu-i rușine să fie botezat din nou. Totuși, [aceasta se face] și fiindcă se știe că, prin punerea mâinilor preotului și prin rugăciune, vine peste oameni Duhul Sfânt, după cum mărturisesc Faptele Apostolilor¹³.

Întrebarea 24

Ce înseamnă a se ruga neîncetat¹⁴? Căci nu este cu puțință ca omul care se îngrijește de casă și de copii și care viețuiește în lume să se roage neîncetat.

Apostolul nu a spus deloc aceasta despre rugăciunea cu buzele, după cum spune și Hristos că „nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri”¹⁵. Astfel încât, cel ce lucrează neîncetat cele bune, fie prin fapta bună, fie prin alte slujiri după Dumnezeu, acela se roagă *neîncetat*. Căci și în pat, și pe cale, și la masă, și în orice loc poate să se roage cu inima.

---

¹³ Răspunsul este o reluare literală a *Răspunsului canonic* 19 al Sfântului Timotei Alexandrinul. Vezi de asemenea *Nomocanonul* 12, 14, cf. G.A. Rhalles, M. Potles, *Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, vol. 1, Atena, 1852, p. 273. Abordarea Sf. Anastasie arată mai degrabă o soluționare pastorală a problemei, bazată pe *iconomie* sacramentală, nu pe acrivie. Acesta este, de fapt, spiritul întregii lucrări a lui Anastasie. Răspunsul său duce cu gândul și la rugăciunea arhierului de la slujba hirotoniei, unde se spune că „dumnezeiescul har pe cele neputincioase le vindcă și pe cele cu lipsă le plinește”, astfel că harul Duhului dobândit prin punerea mâinilor/mirungere completează și îndreaptă ceea ce este nedesăvârșit în botezul ereticilor. O discuție exhaustivă asupra acestui canon se poate afla în studiul lui Andrei V. Psarev, „The 19th Canonical Answer of Timothy of Alexandria: On the History of Sacramental Oikonomia”, *SVTQ*, 51, 2-3, 2007, pp. 297-320.

¹⁴ I Tes. 5, 17.

¹⁵ Mt. 7, 21.

Întrebarea 25

Din câte pricini iau naștere în om desfrânarea (πορνεία) și scurgerile de noapte (ἐνυπνιασμοί)?

Cum zic Părinții, din patru pricini¹⁶: mai întâi, aprinderea naturală crește din multa mâncare și multa băutură și din somn mult și lenevire. Dar dacă și în afara acestora omul este luptat spre curvie prin îngăduința lui Dumnezeu, aceasta se întâmplă fie din mândrie, fie din faptul că judecă pe alții care păcătuiesc, fie din pizma diavolilor când aceștia îl văd pe el înaintând și sporind în Dumnezeu. Dar, se întâmplă să suferi scurgere de noapte din ușurătațe și slăbirea puterii și, se mai întâmplă, iarăși, din răul obicei al trupului de a fi târât spre curvie.

Întrebarea 31

Ce este mândria?

A avea omul în sine însuși [gândul] că face ceva bun, fără să se gândească la cel ce spune că „dreptatea mea este ca o cârpă lepădată înaintea Ta”¹⁷.

Întrebarea 32

Dacă va păcătui un om împotriva altui om păcat mare și după acestea se va duce și se va pocăi înaintea lui cel ce a păcătuțit și va primi iertare de la acela, oare i se va ierta lui și de la Dumnezeu?

Dacă cel ce iartă este om duhovnicesc (πνευματικὸς) sau preot vrednic (ἱερεὺς ἄξιός)¹⁸, poate i se va ierta lui și de către Dumnezeu, iar dacă nu, cel ce iartă a câștigat multe, iar cel iertat trebuie să se pocăiască înaintea lui Dumnezeu. Căci și Moise i-a iertat propriei lui surori, Miriam, pentru că a cântit împotriva lui și totuși Dumnezeu a umplut-o de lepră¹⁹ și a fost despărțită de restul și numai atunci a fost iertată. La fel s-a întâmplat și cu întregul popor care a păcătuțit împotriva lui; Moise a iertat, dar fiindcă poporul nu s-a

¹⁶ Cf. Sf. Ioan Scărarul, *Scala Paradisi* 15, PG 88, 889AB.

¹⁷ Is. 64, 6.

¹⁸ În mai multe locuri Anastasie distinge „bărbații duhovnicești”, care pot să nu fie hirotoniți, de preoți.

¹⁹ Cf. Num. 12, 1-15.

pocăit, Dumnezeu i-a pierdut pe ei²⁰. Totuși, precum am zis mai înainte pentru păcat și pentru pocăința celui ce a păcătuit, dacă nu se va pocăi înaintea lui Dumnezeu în chip vrednic, nu i se va ierta lui. Să presupunem că cineva preacurvește cu femeia aproapelui și primește iertare de la acela. Oare i se va ierta lui și de către Dumnezeu? Nicidecum, dacă nu se va pocăi.

Căci știi pe cineva care folosea mult poporul²¹ și pe mulți îi învăța și pentru aceasta primea plată de la mulți și o cheltuia cu săracii și întemnițaii. Apoi din lucrare diavolească unii l-au clevetit pe el și a făcut poporul să nu se mai folosească de el, plata s-a întrerupt și săracii s-au vătămat. Dar, după acestea, pocăindu-se aceia lui și primind iertare de la el, mai apoi s-au îndrăcit pentru judecata popoului pe care l-au smintit.

Este necesar să cunoaștem acestea pentru ca noi, cei ce iertăm, să iertăm cu râvnă, ca unii care știm că lui Dumnezeu sunt supuși cei ce ne greșesc nouă și, iarăși, pentru ca aceia să nu fie fără grijă, ci, după iertarea primită de la noi, să se pocăiască și înaintea lui Dumnezeu.

Întrebarea 33

Dacă cineva va cădea în păcat și se va pocăi și iarăși va cădea în el și se va pocăi și adeseori încetând și iarăși căzând va ajunge la moarte, ce trebuie să gândim despre el?

Depinde de păcat; dacă nu este greu și dacă cel ce l-a făcut este milostiv și nu ține minte răul, nici nu îi judecă pe alții, credem lui Dumnezeu că i se va ierta lui. Dar dacă este grea greșeala celui ce cade și nu se pocăiește, în ce îl va ajunge moartea, în aceea se va duce, fie în păcat, fie în pocăință.

Totuși, este ceva cumplit să te obișnuiești ca adeseori să îți speli haina trupului și iarăși să o murdărești. Căci spălând-o, iar și iar, devine jerpelită și bună de nimic și se învechește, încât, nici spălată nu mai poate fi. Și eu am văzut bărbați la o sută de ani, cu totul neputincioși și tremurând aproape din tot trupul și neputând să se oprească din păcatul trupesc, din pricina obiceiului îndelungat.

---

²⁰ Cf. Num. 14, 13-25.

²¹ Posibilă referință autobiografică.

Despre acestea fiind întrebați medici iscusiți au dat acest răspuns zicând că „la cei frivoli și ușuratici, din pricina obiceiului și a împreunării pentru mai mult timp și a uretelor prin care se secretă sămânța, firea nu mai poate nicidecum să se mai abțină, să se împiedice și să se înfrâneze, ci este precum cel suferind de gonoree, prin moleșeala bătrâneții și când se instalează obiceiul, este atras și fără voie spre păcat din obișnuință”²².

Întrebarea 34

Oare pentru orice păcat și desfrânare diavolul este pricină și pe el trebuie să îl învinuim?

Diavolul nu silește pe cineva, ci numai seamănă. Dar răul obicei îl silește pe om, astfel încât, este mai puternic și mai rău și decât diavolul. De aceea, trebuie să ne învinuim pe noi înșine.

Întrebarea 35

Oare este vreo diferență între cel ce păcătuiește o lună sau o săptămână și cel ce păcătuiește mai mult?

Da, după cum este diferență de plată între cel ce dă multă milostenie și cel ce dă pentru scurtă vreme.

Totuși, trebuie să știm că la Dreptul Judecător²³ sunt foarte diferite judecățile și răsplătirile pe care le va face în privința celor ce păcătuiesc în trup. Căci sunt țări unde, din pricina căldurii aerului sau a apelor, trupurile se înfierbântă, precum Egiptul și Etiopia și ținutul gomorit al Ierihonului. Este iarăși neamul sau obiceiul sau și din alte pricini că trupurile sunt mai spurcate și mai neînfrânate, precum cele ale perșilor și asirienilor.

De aceea, spun și Sfinții Părinți²⁴ că una este judecata pentru cel necredincios și păgân, pentru cel care nu are pe Duhul Sfânt sau Crucea sau Botezul sau Trupul și Sângele lui Hristos, care să îl păzească, și alta va fi judecata ta, a celui credincios, a celui ce ai toate acestea în ajutor. „Căci cel ce a știut voia Domnului lui și nu a făcut-o pe ea se va bate mult.”²⁵ Așadar, altfel este judecat credinciosul

²² Anastasie face apel la cunoștințele sale medicale.

²³ II Tim. 4, 8.

²⁴ Cf., de exemplu, Sf. Ioan Gură de Aur, *De virginitate*, 44, 1, ed. H. Musurillo, SC 125, Paris, 1966, p. 252, PG 48, 566.

²⁵ Lc. 12, 47.

și altfel păgânul. Și alta este judecata celui ce desfrânează la tinerete și alta cea a celui ce desfrânează la bătrânețe, alta este judecata celui necăsătorit și alta a celui ce are soție. Și iarăși alta este judecata celui ce are o soție cuvioasă și alta a celui ce locuiește împreună cu o femeie rea. Și iarăși altfel se osândește cel ce a nelegiuit cu o singură femeie și altfel cel ce s-a întinat cu multe femei. Alta este judecata învățătorului și alta a omului simplu, alta a preotului și alta a robului.

Iarăși, altă iertare are cel ce cade și se întristează și se tânguiește și alta cel ce păcătuiește și petrece fără grijă. Și iarăși altfel se pedepsește cel care păcătuiește după fire prin fire și altfel și amarnic va fi pedepsit, mai presus de orice păcat, cel ce lasă la o parte cele ale firii și se îndreaptă spre pierzania cea contra firii a sodomiților, pe care nici necuvântătoarele nu o fac vreodată. Căci tâlharul își desparte sufletul de trup, dar cel ce păcătuiește contra firii își omoară și sufletul odată cu trupul²⁶. Să audă cei însoțiți cu femei care din desfrâu și din frivolitate le lasă pe ele și se amestecă cu necurăția cea contra firii și care nu au nici o apărare în Ziua Judecății. Căci ce scuză vor avea văzându-i pe alții că sunt împreună cu ei, dintre cei care au păzit fecioria?

Întrebarea 36

Vor unii să spună că pocăința este a tăia păcatul și a înceta din el²⁷. Fiindcă Sfânta Scriptură zice: „ferește-te de rău și fă binele”²⁸, este limpede că faptul de a se opri cineva de la rău este începutul pocăinței. Dar nu ajunge atât pentru mântuire²⁹. Căci, ia spune-mi mie, dacă cineva va înceta să ucidă sau să răpească bunul altuia sau să prade mormintele, este deja mântuit? Nicidecum. Așadar, trebuie ca noi, și după ce ne-am oprit din tot păcatul, să aducem lui Dumnezeu pentru păcat și roadele pocăinței.

²⁶ Cf. Mt. 10, 28.

²⁷ Cf. Sf. Ioan Scărarul, *Scara raiului*, 5, PG 88, 781B; *Apophthegmata Patrum*, Pimen, 120, PG 65, 353A.

²⁸ Ps. 33, 13.

²⁹ A se vedea o excelentă discuție asupra pocăinței inițiale, dar pe baza corespondenței lui Varsanufie și Ioan, la Alexis Torrance, *Pocăința în Antichitatea târzie. Aseza la Părinții Răsăriteni și organizarea vieții creștine (cca 400-650 d.Hr.)*, Editura Doxologia, Iași, 2014, pp. 186-193.

Întrebarea 37

Fiindcă cei din Lege adeseori aveau două femei și nu erau osândiți pentru asta, oare este permis și creștinilor aceasta?

Fiindcă Apostolul spune: „Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia”³⁰, este limpede că dacă i-ar fi permis bărbatului să ia altă femeie împreună cu cealaltă, la fel i-ar fi permis și femeii să ia un alt bărbat împreună cu el și nicidecum nu vor mai fi „cei doi un trup”³¹, ci trei sau patru.

Iar cei care vor să trăiască potrivit celor din Lege cad din harul lui Hristos. Căci aceia erau în cel mai înalt grad nelegiuți, jertfind pe fiicele lor demonilor³², de aceea, Dumnezeu nu cerea nimic mai mult de la ei decât evlavie și dreaptă judecată³³, după cum putem cunoaște din toate scrierile Legii. Dar noi, cei „răscumpărați cu sângele lui Hristos”³⁴, suntem datori să arătăm toată înfrânarea și înțelepciunea. Căci chip și dreptar a toată omenitatea erau Adam și Eva. Iar a pofti diferite femei din desfrâu și din nefrică de Dumnezeu este împotriva firii.

Întrebarea 38

Oare este bine ca cineva, fiind după împreunarea cu propria soție sau, iarăși, după ce a avut scurgere de noapte, să se spele cu apă și apoi astfel să intre în biserică?

Adevărata spălare a creștinului este lacrima lui. Căci două sunt scurgerile din trup: una care sfințește, și una care adeseori întinează, adică lacrima și sămânța. Și așa cum orice „păcat pe care-l va face omul în afara trupului este”³⁵, dar când desfrânează³⁶, ca și cum din propriul trup ar aduce jertfă celui rău propria sămânță, tot astfel orice faptă bună va face omul în afara trupului este, dar

---

³⁰ I Cor. 7, 4.

³¹ Fc. 2, 24; cf. Mt. 19, 5; I Cor. 6, 16.

³² Ps. 105, 37.

³³ Ier. 7, 22-23; Mih. 6, 8.

³⁴ Apoc. 5, 9.

³⁵ I Cor. 6, 18.

³⁶ Sfântul Anastasie nu socotește căsătoria desfrânare, după cum se vede în general, din atitudinea foarte pastorală pe care o are față de cei căsătoriți (a se vedea chiar și partea a doua a răspunsului său).

lacrima din însăși ființa noastră se aduce jertfă lui Dumnezeu, precum și sângele mucenicilor. De aceea, precum am spus, spălarea duhovnicească este lacrima.

Totuși, și apele sunt pentru curățirea trupurilor. Așadar, cei lipsiți de spălarea duhovnicească, ce curăță sufletul, să își spele trupul cu apă și apoi astfel să se împărtășească de Taine ca să nu ajungă cu totul la disprețuire.

Întrebarea 39

Dar oare se cuvine ca cel ce a avut scurgere de noapte să se împărtășească?

Pe cât cred, cei ce locuiesc în mijlocul lumii nu se osândesc de la aceasta, dacă le păzesc pe celelalte.

Întrebarea 40

Dacă cineva spălându-și gura sau, iarăși, în baie înghite apă fără să vrea, trebuie să se împărtășească sau nu?

Da. Fiindcă aflând satana pricină ca să îl împiedice pe el de la împărtășanie, îi face lui de multe ori aceasta³⁷. Din acest motiv, și Părinții nu îl opresc nici pe cel ce a visat să se împărtășească. Totuși cei ce ne apropiem de Taine, să ne apropiem cu frică, așa cum s-a apropiat femeia cu scurgere de sânge de Hristos³⁸.

Întrebarea 41

Oare este bine să ne împărtășim în fiecare zi, sau la intervale de timp, sau în fiecare duminică și numai atunci?

Această întrebare nu are unul și același răspuns. Sunt unii care se cuvine să se împărtășească în fiecare zi, și sunt alții cărora nu li se potrivește aceasta, și sunt iarăși alții care nu se cuvine deloc să se împărtășească. Sunt iarăși alții care se țin pe ei înșiși departe de împărtășanie, păcătuiind, așadar, fără frică, precum neamul armenilor, iar alții se împărtășesc pentru pază, și sunt alții care se împărtășesc

³⁷ Prima parte a răspunsului, cf. Timotei Alexandrinul, *Responsio canonica* 16 în P.-P. Joannou, *Fonti. II. Les canons des Pères Grecs*, Rome, 1963, p. 251; PG 33, 1308AB.

³⁸ Cf. Mt. 9, 20; Lc. 8, 43.

din dispreț, dând mai mult loc lui satana în suflet, cum s-a întâmplat cu Iuda, fiindcă odată cu pâinea „a intrat în el satana”³⁹; și sunt alții care, așteptând să se împărtășească, se păzesc mai întâi de păcat. Iar alții, iarăși plângând și tânguindu-se pe ei înșiși, se opresc pe ei o vreme de la Taine – aceștia, precum cred, bine fac, fiindcă nu dau atâta loc diavolului în ei înșiși.

Și simplu, ca să spun pe scurt, conștiința omului este canonul împărtășirii cu Sfintele Taine. Fiindcă știu pe cineva care îmi spunea că s-ar bucura dacă ar fi cu puțință să se împărtășească de trei ori pe zi din prea mult dor către Hristos, mai ales când sufletul se curățește prin milostenie⁴⁰.

Căci mi-a povestit mie cineva⁴¹ că, odată, cineva iubitor de Hristos (φιλόχριστος), venind în Rait, a dat fraților câte o monedă, și asemenea a dat o monedă și unui zăvorât din același loc. Când a venit noaptea, a văzut zăvorâtul un câmp plin cu spini și măcăciuni și pe monahi secerându-i și pe cineva zicându-i lui: „Ieși, seceră și tu în câmp spinii celui ce ți-a dat ție moneda, căci ai primit plată”. Dimineața, deci, a trimis zăvorâtul după omul acela și i-a dat lui înapoi moneda și a zis către el: „Primește, frate, ce mi-ai dat mie, căci nu îmi convine să secer spinii păcatelor altora. Dacă aș putea, să le curăț pe ale mele”.

Și, de aici, iarăși aflăm că adeseori prin milostenie ni se iartă nouă păcatele. Căci și când împăratul Zenon a stricat pe o fată fecioară și a lăsat-o pe ea, a venit mama fetei la Sfânta Fecioară și i-a răspuns ei Sfânta Fecioară zicând: „Crede-mă, femeie, adeseori am vrut să-i răsplătesc lui Zenon, dar mâna lui prin milostenie mă împiedică”.

Întrebarea 42

Se îndoiesc unii, zicând că nu au nici un folos morții de pe urma liturghiilor care se fac pentru ei.

Despre aceasta îți voi spune ție un cuvânt, nu al meu, ci al unui Părinte apostolic, Sfântul Dionisie Areopagitul. Acesta spune cu

³⁹ În 13, 27.

⁴⁰ Cf. Tobit 4, 10; Înț. Sir. 3, 30; Dan. 4, 24.

⁴¹ Cf. *Apophthegmata Patrum, Collectio anonyma*, F. Nau 571; J.-C. Guy, *Recherches sur la tradition greque des Apophthegmata Patrum*, Bruxelles, 1962, p. 69.

privire la taina celor adormiți⁴² că, dacă păcatele celui mort sunt ușoare și neînsemnate, primesc oarece folos din praznicele care se fac pentru ei, iar dacă sunt grele, Dumnezeu „îl îngrădește jur împrejur”⁴³. Totuși, trebuie să ne îngrijim de sufletele noastre și să nu nădăjduim să fim iertați după moarte prin pomenile altora.

Întrebarea 43

Dacă cineva va ucide doi sau mai mulți bărbați și apoi este prins și omorât, oare i se va ierta lui sau nu?

Fiindcă Dumnezeu a zis prin Lege „ochi pentru ochi”⁴⁴ și suflet pentru suflet, eu nu pot să spun un singur suflet pentru mai multe, căci un om poate fi mai prețios decât mii de oameni, fie este învățător, fie hrănitor de săraci, pe care ucigându-l ucigașul nu omoară un singur om, ci un popor întreg, și este răspunzător prin urmare pentru mii de ucideri, așa cum a fost Irod, ucigându-l pe Înainte-mergătorul⁴⁵, și ceilalți nelegiuți care au ucis pe Apostoli. Căci i-ar fi fost mai de folos lui Nero să ucidă întreaga Romă, care era păgână, decât să ucidă suflarea lumii, pe fericitul Pavel⁴⁶.

Întrebarea 44

Oare sunt primiți la Dumnezeu banii aduși Lui care provin din furturi și nedreptăți?

Există furturi și există nedreptate. Căci altceva este să te atingi de cele sfinte și altceva este furtul provenit din atacul pe pământ sau pe apă al bărbaților necredincioși, și altceva este să nedreptățești pe țărani și pe săraci, și altceva este să furi de la bogătanii hrăpăreți și iubitori de argint.

Totuși, Dumnezeu nu caută la multe, ci numai la intenție. Dacă nu te poți abține de la a nedreptăți, atunci e mai bine să cheltuiești

⁴² Cf. Sf. Dionisie Areopagitul, *De ecclesiastica hierarchia*, 7, 7, ed. G. Heil, A.M. Ritter, *Corpus Dionysiacum*, II, PTS 36, Berlin-New York, 1991, pp. 127-129; PG 3, 561C-564B.

⁴³ Iov 3, 23.

⁴⁴ Ieș. 21, 23-24; Mt. 5, 38.

⁴⁵ Cf. Mt. 14, 1-12; Mc. 6, 17-29.

⁴⁶ Cf. Eusebiu de Cezareea, *Historia ecclesiastica*, 2, 25, 5-6, ed. E. Schwartz, GCS 9, 1, Leipzig, 1903, p. 176.

cele dobândite din răutăți spre bine⁴⁷ și nu tot spre rău. Dar cele care provin din nedreptățirea săracilor și a țăranilor nu sunt primite de Dumnezeu și sunt blestemate.

Întrebarea 45

Fiindcă Dumnezeu zice: „Al Meu este argintul și al Meu este aurul și îl dau oricui voiesc”⁴⁸, oare orice om care se îmbogățește de la Dumnezeu se îmbogățește?

Nimeni care a devenit bogat din războaie, din vărsări de sânge și din furturi, prin plocoane și adunări nedrepte nu poate spune că s-a îmbogățit de la Dumnezeu, ci prin cel rău. Numai cei care au adunat pe căi drepte și fără de păcat pot să spună împreună cu Iov că „Domnul a dat, Domnul a luat”⁴⁹. Așadar, în zadar par să mulțumească lui Dumnezeu cei care adună bogății în chip nedrept.

Întrebarea 46

Fiindcă de multe ori auzim cuvântul lui Dumnezeu și nu îl împlinim și cu fapta⁵⁰, oare nu ne va fi nouă spre osândă?

Dacă nu îl facem, totuși este cu neputință să fim iertați dacă nu ne osândim pe noi înșine că auzim și nu îl ascultăm, fiindcă faptul de a se osândi cineva pe sine este parte a mântuirii⁵¹.

Întrebarea 47

Dacă cineva, obișnuindu-se în păcat trupesc și îmbătrânind în el, va vedea în sine însuși că nu poate nici să postească, nici să se nevoiască, nici să doarmă pe pământ, nici să se lase de păcat, nici să se facă monah, cum oare poate fi mântuit acesta sau să ia iertare de păcate, fiind la bătrânețe?

Fiindcă Domnul spune că „jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară”⁵², este limpede că și cel bătrân și neputincios poate să

⁴⁷ Cf. Lc. 16, 9.

⁴⁸ Cf. Agheu 2, 8.

⁴⁹ Iov 1, 21.

⁵⁰ Cf. Mt. 7, 26; Lc. 6, 49.

⁵¹ Răspuns bazat pe Timotei Alexandrinul, *Responsio canonica* 17, în P.-P. Joannou, *Fonti. II. Les canons des Pères Grecs*, Rome, 1963, p. 251; PG 33, 1308B.

⁵² Mt. 11, 30.

păzească legea Lui, căci nu ne-a impus nouă nici fecioria, nici despărțirea de toate cele din lume, ba nici renunțarea la carne și la vin, ci numai să Îl iubim pe Domnul, să îl iubim pe aproapele⁵³, să nu ținem minte răul, să nu judecăm, să ne smerim, să avem compătimire atât cât putem, să ne rugăm în inimă, să răbdăm necazurile, să fim blânzi și pașnici. Pe toate acestea poate să le facă și cel bătrân și neputincios, și cel ce zace în pat, și cel ce este însoțit cu femeie, și cel ce le face pe acestea se va mântui deplin, chiar dacă a făcut păcatele lui Manase⁵⁴, împăratul acela.

Întrebarea 48

În ce chip sunt mântuiți păcătoșii și cum li se dă iertare de la Dumnezeu?

În trei moduri. Cel dintâi, să nu mai păcătuiască deloc, al doilea, să se pocăiască în chip vrednic. Este și un al treilea mod de mântuire pentru cei ce au păcătuit, prin ispite și necazuri și prin răbdare, potrivit cu cele spuse: „cu zăbală și cu frâu fălcile lor voi strânge, ca să nu se apropie de tine”⁵⁵, cum a pățit Nabucodonosor⁵⁶. Este și acela când Dumnezeu pe cel păcătos, care nu se pocăiește, îl încinge cu ispite, și prin ispite vine la smerenie, și prin smerenie și mărturisire se mântuiește și fără nevoie, ca vameșul și ca tâlharul⁵⁷.

Întrebarea 49

Ce vom face, că adeseori stând în biserică dorim să plângem păcatele noastre și nu putem?

Plânsul cel pentru Dumnezeu este darul lui Dumnezeu dat omului de Duhul Sfânt, al doilea botez fiind, și îndrăznesc să spun că este mai necesar decât botezul din cristelniță. Căci primul botez aproape toți, crescând, îl întinăm, dar prin lacrimi iarăși, ca „din apă și din Duh”⁵⁸, ne curățim. De aceea, și pentru aceasta iarăși îi muștrăm pe iudei și pe arabi că nu au pe Duhul Sfânt, căci nimeni dintre ei nu varsă lacrimi pentru păcate în rugăciunea lui.

⁵³ Cf. Mc. 12, 30-31.

⁵⁴ Cf. II Par. 33, 1-20; Sf. Anastasie Sinaitul, *Homilia in sextum Psalmum*, PG 89, 1104-1105; *infra*, Qu.Resp. 88.

⁵⁵ Ps. 31, 9.

⁵⁶ Cf. Dan. 4, 28.

⁵⁷ Cf. Lc. 18, 13; 23, 43.

⁵⁸ In 3, 5.

Sunt și la noi unele inimi prin fire mai învârtoșate și mai uscate, mai ales cei ce sunt mânioși și aspri, și iarăși sunt alte inimi prin fire mai blânde și mai aplecate spre pocăință. Așadar, cel ce prin fire este învârtoșat la inimă și fără pocăință și care nu poate vărsa lacrimi nici pentru morți, nici pentru propriii copii, nici în vreo altă nenorocire, acela să se întristeze către Dumnezeu, să-și bată pieptul, să taie râsul, ochii să-i smerească și astfel Dumnezeu îi va da și lui darul lacrimilor.

Dar trebuie să știm că mult folosește rugăciunea cea făcută în cămara ta⁵⁹, mai mult decât cea săvârșită în biserică, în fața tuturor.

Întrebarea 50

De unde știe omul că i-a iertat Dumnezeu păcatele lui și că va afla milă în ziua judecății?

Din propria conștiință și din îndrăznirea pe care o are sufletul la rugăciune către Dumnezeu.

Când omul este vinovat de pedeapsă, ca un osândit stă înaintea judecătorului, neavând nici o îndrăzneală; așa și sufletul stă înaintea lui Dumnezeu în rugăciune, fiindcă îl muștră conștiința, căci știe că este vrednic de osândă.

Când omul începe să se pocăiască lui Dumnezeu, se ușurează puțin câte puțin și stă înaintea lui Dumnezeu în rugăciune nicidecum ca un osândit, ci ca un om datornic și care se roagă să fie iertat. Apoi, de la această rânduială, dacă poartă de grijă sufletului, iarăși se înfățișează înaintea lui Dumnezeu ca un rob care își iubește stăpânul și apoi, înaintând și de aici, vorbește cu Dumnezeu ca un simbriaș, neavând datorie asupra lui.

Așadar, ușurându-se treptat de povară, sufletul vorbește cu Dumnezeu și stă înaintea Lui ca un prieten cu alt prieten⁶⁰ și ca mireasa cu mirele, ca un fiu adevărat cu tatăl său, încât nu mai este frică, nici datorie, nici măcar vreo idee de pedeapsă, ci numai dragoste și bucurie neîncetată și îndrăznire neconținută și bucuria sufletului și săltări și veselie necurmată, precum ne istorisesc cei care, prin harul lui Hristos, au ajuns la o asemenea măsură.

---

⁵⁹ Cf. Mt. 6, 6.

⁶⁰ Cf. In 15, 15.

Întrebarea 51

De vreme ce Hristos a zis că „nu cele ce intră în gură spurcă pe om”⁶¹, pentru ce Sfinții Părinți au rânduit să nu mâncăm carne în sfintele posturi?

Orice post, și dormit pe pământ, și abținere de la vin, și oprire de la bucate, au două scopuri ale evlaviei: unul, ca nebucurându-ne de plăcerile lumii acesteia, să ne bucurăm în schimbul lor de bunătățile cele viitoare; de aceea este și lepădarea de lume și fecioria, ca în locul bunătăților vremelnice să primim bunătățile veșnice. Iar celălalt scop al postului și al renunțării la carne a fost gândit ca odată cu smerirea trupului să se smerească și sufletul și cugetul, căci dacă sufletul se smerește, omul se roagă lui Dumnezeu cu sinceritate și cu pocăință și, prin urmare, primește iertare.

Dar trebuie să știm aceasta că cel ce se abține de la carne, dar se hrănește și își îngrașă trupul cu alte bucate, nu folosește nimic postind.

Întrebarea 52

Este bine oare să mărturisim păcatele noastre sau gândurile rele ale sufletului?

Este bine și foarte folositor, dar să nu le mărturisim tuturor, fiindcă nu numai că tu nu folosești niciodată nimic din asta, ci îi întinezi și îi smintești și pe cei ce ascultă. Dacă, așadar, vei găsi un bărbat duhovnicesc⁶² care să poată să te vindece și să se roage pentru tine, aceluia și numai lui să te mărturisești.

Întrebarea 53

Dar dacă nu voi găsi un astfel de bărbat în care să am deplină încredere, ce voi face?

---

⁶¹ Mt. 15, 11.

⁶² ἄνδρα πνευματικόν. Sf. Anastasie nu se referă neapărat la un preot. Anterior, în *Întrebarea 32* deosebește explicit bărbatul duhovnicesc de preot (ιερεὺς). Tradiția monahală răsăriteană recunoaște nenumărate cazuri de oameni duhovnicești nehirotoniți, monahi, dar și monahii, (uneori mireni) care au fost îndrumători spirituali, în special ai unor comunități monahale, care aveau darul discernământului. Aceștia, deși nu dezlegau sacramental păcatele, nefiind hirotoniți, aveau harisma de a deosebi gândurile și de a vindeca sufletește.

Mărturisește-te lui Dumnezeu singur (κατ' ἰδίαν), osândindu-te pe tine și zicând: „Dumnezeule, Tu singur știi că sunt om păcătos și nevrednic de orice iertare, ci mântuiește-mă numai pentru mila Ta”⁶³.

Întrebarea 54

Oare trebuie ca omul care se mărturisește lui Dumnezeu să pomenască și să enumere fiecare păcat pe care l-a făcut?

Nicidecum, mai ales dacă sunt păcate ale desfrânării trupești, căci pe măsură ce își va aminti de cutare păcat și de cutare, se îndulcește cu ele și se întinează sufletul lui⁶⁴. Așadar, este bine să zică asemenea cu vameșul: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătoșului”⁶⁵, cum poruncește bunătatea Ta.

Întrebarea 55

Ce măsură din avutul omului trebuie adusă milostenie?

Cât timp păgânii și nelegiuții au jertfit pe fiii și pe fiicele lor dumnezeilor lor, prin urmare, noi ce scuză vom avea? Dacă înseși trupurile noastre le-am aduce lui Dumnezeu, nu facem nimic vrednic de darurile pe care ni le-a dat nouă.

Întrebarea 56

Dacă voi vrea să fac un lucru pe care eu îl consider bun, de unde trebuie să aflu dacă este plăcut lui Dumnezeu sau nu?

A discerne toate fără de înșelare aparține numai bărbaților duhovnicești desăvârșiți⁶⁶, precum spune Apostolul: „Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care au prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul”⁶⁷. Așadar, toate câte va face

⁶³ O astfel de situație limită, frecvent întâlnită în timpurile când a fost scris acest răspuns, e justificată în ideea că ultima instanță a legăturii noastre cu Hristos e propria conștiință.

⁶⁴ Este vorba aici de pomenirea detaliilor faptelor păcătoase la spovedanie și nu de mărturisirea păcatului ca atare. Amintirea și re-imaginarea păcatelor trupești este oprită chiar și în momentul pocăinței pentru ele, ca sufletul, prin amintirea lor, să nu găsească din nou plăcere în ele și să nu cadă iarăși în ele.

⁶⁵ Lc. 18, 13.

⁶⁶ Cf. I Cor. 2, 15.

⁶⁷ Evrei 5, 14.

omul pentru Dumnezeu cu o inimă simplă și scop bun nu vor avea osândă.

Întrebarea 58

Unde este de folos să aducem bani: în biserică sau celor săraci și lipsiți?

Domnul, laudându-i pe cei de-a dreapta și zicând: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu”⁶⁸, nimic altceva nu a pomenit decât miostenia față de săraci și străini și goi și cei din închisori⁶⁹.

Totuși, este și situație când trebuie să aducem la bisericile sărace, căci cel ce dă la bisericile înstărite nu știe ce se întâmplă după aceea cu cele adunate acolo. Căci multe biserici adună în chip nesățios și nu administrează bine cele ce adună, iar apoi au fost date pradă barbarilor.

Întrebarea 59

Dacă am un om credincios care mă necăjește și nu pot să mă împac cu el, nici să îl salut din toată inima, ci numai cu limba, ce voi face? Să mă împac cu el chiar dacă numai pe dinafară, la vedere, sau să mă rup complet de el?

Împacă-te cu el, chiar dacă numai cu gura. Căci adeseori de la aceasta, treptat, vine și dragostea adevărată. Căci îți este mai de folos ție să fii pe jumătate uscat, iar nu uscat pe de-a-ntregul⁷⁰.

Întrebarea 60

Dacă sunt conducătorii noștri iudei sau necredincioși sau eretici, trebuie să ne rugăm pentru ei în biserică sau nu?

Da. Când Apostolul a scris să ne rugăm pentru „împărați și pentru toți care sunt în înalte dregătorii”⁷¹, toți împărații și dregătorii lumii de atunci erau păgâni. În afară de faptul că preotul și la Sfânta Proscomidie așa se roagă lui Dumnezeu, zicând: „Pomenește, Doamne,

⁶⁸ Mt. 25, 34.

⁶⁹ Cf. Mt. 25, 35-40.

⁷⁰ Cf. Mt. 5, 29-30; Mc. 11, 13-14, 20; Mt. 21, 19; Înț. Sir. 6, 3.

⁷¹ I Tim. 2, 2.

tot sufletul pe care l-am pomenit și pe care nu l-am pomenit, pe toți miluiește-i și pe toți iartă-i”⁷².

Întrebarea 67

Oare se cere creștinului ca atunci când urmează să se împărtășească să se păzească de propria soție și să nu se apropie de ea?

Când a vrut David împreună cu cei ce erau cu el să mănânce pâinile punerii înainte, care erau o preînchipuire a Trupului lui Hristos, îndată l-a întrebat Abiatar arhierul pe David dacă sunt curați de împreunarea cu femei și când a aflat că da, atunci le-a dat lor pâinile⁷³.

Totuși, fiindcă cele ale noastre au ajuns la cea mai mare nenocire, dacă vine de la vreun drum sau de prin străini, poate se va învrednici de o oarecare iertare, dacă se va osândi pe sine pentru împreunare și dacă va fi îndreptat în toate celelalte privințe.

Întrebarea 68

Dacă voi fi întrebat de eretici despre credință și nu voi ști să dau un răspuns din dogme, ce voi face?

Nu numai pentru tine, care nu știi, ci și pentru cei care par să știe este primejdios să vorbești despre credință. Spune, așadar, celui ce te întreabă: „Eu sunt un om simplu, dar dacă întru adevăr cauți adevărul, mergi la biserică și acolo vei afla credința dreptmăritoare”.

Întrebarea 74

Fiindcă Apostolul zice: „Bărbatul necredincios se sfințește dacă femeia lui va fi credincioasă, la fel și femeia necredincioasă, dacă bărbatul va fi credincios”⁷⁴, oare este îngăduit ca un creștin să ia o femeie necredincioasă sau păgână?

---

⁷² Această rugăciune este bazată pe textul mai multor liturghii răsăritene, cum ar fi cea a Sfântului Vasile cel Mare sau a Sfântului Iacov. Cf. F.E. Brightman, *Liturgies Eastern and Western*, vol I, *Eastern Liturgies*, Oxford, 1896, pp. 57 (13-14), 91 (36-37), 170 (5-6); B.C. Mercier, *La liturgie de saint Jacques*, PO XXV(2), no. 126, Turnhout, 1974, p. 220.

⁷³ I Rg. 21, 2-7.

⁷⁴ Cf. I Cor. 7, 14.

Dumnezeiescul Apostol nu a spus acestea despre cel necăsătorit, ci despre cel ce era deja căsătorit și care avea, poate, și copii mai înainte de a crede unul dintre cei doi. Aceasta a rânduit-o fiindcă dacă unul dintre soți s-a botezat, iar celălalt nu vrea nici să se boteze, nici să se despartă, cel ce crede să nu îl silească, nici să-l prigonească pe cel ce nu crede. Fiindcă, după Botez, „cel ce se lipește de desfrânată devine un trup cu ea”⁷⁵; la fel și cel ce se lipește de necredincioasă.

Întrebarea 75

Oare păcătuiește cel ce fuge în vreme de prigoană sau nu?

Domnul a zis: „Când vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă”⁷⁶. Dacă prigoana duce la pierderea sufletului, putere are fiecare să facă ceea ce crede, iar dacă prigoana este numai spre paguba trupului, trebuie să răbdăm pentru Hristos.

Întrebarea 76

*Fiindcă vedem pe unele [femei] care sunt în robie, slujitoare fiind și călcând pe alături, ce trebuie să spunem despre ele?*⁷⁷

Cele care din plăcere și desfrâu se abat cad sub o osândă mai mare, iar cele care din constrângere și din silă, într-una mai mică, ceea ce se întâmplă și în cazul hoților, fiindcă are un păcat mai ușor cel ce fură hrană de foame, față de cel care nu are nevoie și fură.

În privința oricărui păcat trebuie să avem în vedere multe diferențe. Căci altă iertare au femeile împodobite și înfrumusețate în propria lor țară față de cele de acum care sunt în mijlocul robiei; acestea se împodobesc cu aur fără rușine înaintea surorilor lor care poartă lanțuri.

Și orice alt păcat și desfrânare și desfătare pe care le facem fiind în mijlocul robiei nu sunt mai grele decât fărădelegile celor care sunt în libertate și păcătuiesc.

⁷⁵ I Cor. 6, 16.

⁷⁶ Mt. 10, 23.

⁷⁷ Despre femeile creștine care sunt luate în robie, a se vedea *Narrationes* II, 8, 21, ed. A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 226-228, 251; *VHPF* 3, pp. 97-101, 122-123.

Întrebarea 77

Câte feluri de adultere trupești sunt?

Două. Căci cel necăsătorit, dacă va păcătui cu o [femeie] care are bărbat este adulter, și iarăși cel care are femeie, cu oricine ar desfrâna, este adulter, fiindcă a întinat patul propriei soții. Iar dacă unul care nu are femeie va păcătui cu una care nu are bărbat este desfrânare, și nu adulter. Iar cel ce este însurat, dacă va păcătui cu o femeie măritată, două adultere comite.

Întrebarea 101

Oare toate relele pe care le-au făcut arabii țărilor și popoarelor creștinilor le-au făcut nouă deplin la porunca și cu îngăduința lui Dumnezeu?

Nu deplin. Să nu fie! Să zicem noi că Dumnezeu le-a poruncit lor să arunce și să calce în picioare Sfântul Lui Trup și Sânge sau moaștele Sfinților Apostoli și ale mucenicilor Lui și altele mii pe care le-au făcut nouă, care nu sunt plăcute lui Dumnezeu, pe mulți muncindu-i în mod nedrept, pe alții pedepsindu-i pentru credință, vărsând sânge drept și nevinovat, întinând jertfelnicele lui Dumnezeu și locurile închinare, și pe alte femei, auzind că se nevoiau de mulți ani în feciorie, silindu-le la căsătorie, fapte pentru care vor lua în schimb osândă veșnică?

Și fiindcă cele întâmplare sunt străine pentru mulți, poate chiar de necrezut, ascultă ce arată Scriptura despre acestea.

A fost predat oarecând Israel asirienilor, ca să fie pedepsiți de ei, dar cu cruțare și iubire de oameni. Luând, așadar, asirienii îndrăznire și socotind că spre pieire i-a dat Dumnezeu pe iudei lor, s-au purtat amarnic cu ei și fără milă. Așadar, ascultă ce spune Dumnezeu prin Zaharia profetul despre asirieni: „Sunt plin de zel față de Ierusalim și față de Sion. Dar este puternică mânia Mea împotriva neamurilor trufașe! Căci Eu Mă întărâtasem doar puțin, dar ele s-au înverșunat în rele”⁷⁸.

Ai auzit deci că Dumnezeu i-a predat cu cruțare, dar cei fără de lege s-au purtat fără milă. De aceea, i-a și nimicit pe asirieni, pentru că s-au purtat rău cu Israel, cum a făcut și cu faraon, pentru că și el s-a purtat cu cruzime și necruțător cu iudeii și Dumne-

⁷⁸ Zah. 1, 14-15; cf. Zah 8, 2.

zeu l-a scufundat în mare. Ceea ce nădăjduim că se va întâmpla și cu aceștia⁷⁹ degrabă.

Este necesar să știm aceasta pentru ca, ori de câte ori veți vedea pe cei fără de lege închizând bisericile sau vărsând sânge sau pedepsind cu nedreptate și fără milă sau făcând alte nelegiuiri, să nu învinuiți pe Dumnezeu, ci să știți exact că ei fac aceasta din propria lor nelegiuire și îi va aștepta cea mai de pe urmă osândă.

Traducere din greaca veche de Laura Enache

---

⁷⁹ Cu arabii adică.